

*до Дня пам'яті
жертв Голодоморів*

Забуттю не підлягає

слайд-огляд

Наукова бібліотека НЮУ ім. Ярослава Мудрого
2021

Голодомори в Україні

Голодомор 1921—1923 — масове знищення корінного українського населення з ознаками етнічної чистки через мор голодом, переважно у південних областях України, в 1921–1923 роках, спричинене конфіскацією у селян і вивезенням хліба з України до Росії, Західної Європи та Америки радянською владою в Україні.

Голодомор 1932—1933 — масовий, навмисно організований радянською владою голод 1932–1933 років, що призвів до багатомільйонних людських втрат у сільській місцевості на території Української РСР (землі сучасної України за винятком семи західних областей, Криму і Південної Бессарабії, які тоді не входили до УРСР) та Кубані, переважну більшість населення якої становили українці. Викликаний свідомими і цілеспрямованими заходами вищого керівництва Радянського Союзу і Української РСР на чолі зі Сталіним, розрахованими на придушення українського національно-визвольного руху і фізичного знищення частини українських селян.

Голодомор 1946—1947 — третій голодомор, який влаштувала народам СРСР комуністична диктатура 1946—1947, був спричинений не так повоєнним неврожаєм, як спланованою акцією сталінського Політбюро з метою забрати в селян залишки зерна і продати чи подарувати його братнім режимам в соціалістичному таборі. Так 1946 з СРСР вивезено 350 тисяч тонн зерна до Румунії, у 1947—600 тисяч тонн зерна — до Чехословаччини, за тих два роки Польща отримала з Радянського Союзу 900 тисяч тонн хліба. А в Молдові, Бессарабії й південних областях України шаленів голод.

Вшанування пам'яті жертв Голодоморів

Верховна Рада України : офіц. веб-портал

Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

Конвенція о предупреждении преступления геноцида и наказании за него : Нью-Йорк, 9 дек. 1948 г.

Про Голодомор 1932–1933 років в Україні : Закон України від 28 листоп.2006 р. № 376-V.

Про встановлення Дня пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій : Указ Президента України від 26 листоп. 1998 р. № 1310/98.

Національний музей

Про утворення Державного музею "Меморіал пам'яті жертв голодоморів в Україні" : розпорядж. Каб. Міністрів України від 22.04.2009 р. № 435-р // Офіційний вісник України. - 2009. - № 32. - Ст. 1080.

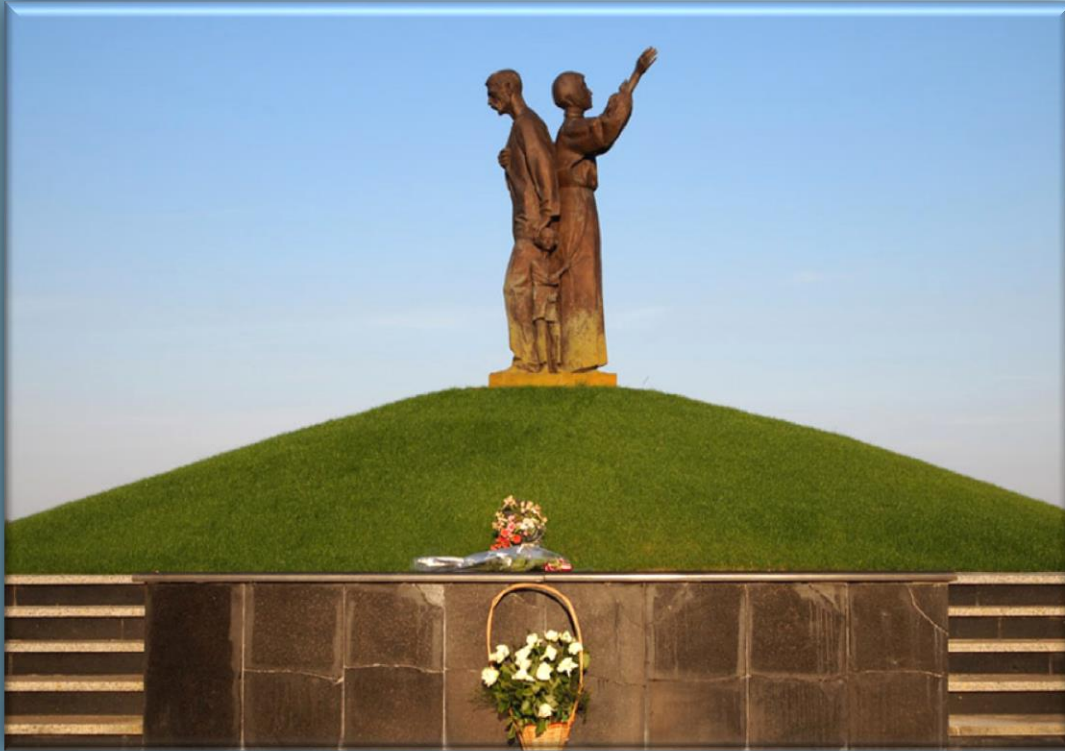

Меморіал жертв Голодомору навчає протистояти ненависті і порушенню прав людини. Своєю діяльністю культивує захист людської гідності та демократичних цінностей і запобігає злочину геноциду, виховуючи у громадян толерантність, почуття моральної відповідальності перед викликами всім нормам права і свободам.

Офіційний сайт: <http://memorialholodomor.org.ua>

Меморіал жертвам Голодомору

м. Харків

Меморіальний комплекс розташований на підвищенні, яке добре проглядається, рухаючись як автомобільною трасою «Харків — Москва», так і окружною дорогою довкола Харкова.

Комплекс складається з музею Голодомору, скульптурної композиції та зовнішніх інформаційних щитів зі світлинами жахів Голодомору й ксерокопіями документів, зокрема секретних наказів тодішнього керівництва СРСР.

Центральне місце комплексу посідає скульптурна композиція заввишки 6 метрів, відлита з бронзи і встановлена на насипному кургані.

Фотодокументи

з Колекції Кардинала Теодора Інніцира (Архів Віденської Дієцезії),
надані проф. Василем Марочком (Інститут історії України НАН України)

Жертва голодомору. Харків, 1933 р.

Жертви голоду. Харків, 1933 р.

*Дівчинка - жертва голоду. Харків,
1933 р.*

Голодуючі діти на вулицях Харкова в пошуках їжі

Померла дитина на вулиці Харкова, 1933 р.

Черги за хлібом до магазину торгзіну. Харків, 1933 р.

Вимерле від голоду село на Харківщині, 1933 р.

Документальні видання з фондів бібліотеки

НАЦІОНАЛЬНА
**КНИГА
ПАМ'ЯТІ**
ЖЕРТВ
ГОЛОДОМОРУ
1932-1933
РОКІВ
В УКРАЇНІ

Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні. – Київ : Вид-во ім. Олени Телеги, 2008. – 1000 с.

Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні. Харківська область. – Харків : Золоті сторінки, 2018. – 1023 с.

НАЦІОНАЛЬНА
**КНИГА
ПАМ'ЯТІ**
ЖЕРТВ
ГОЛОДОМОРУ
1932-1933
РОКІВ
В УКРАЇНІ
**ХАРКІВСЬКА
ОБЛАСТЬ**

Видання - масштабний видавничий проект, який включає в себе загальнонаціональний том, 17 обласних томів та том міста Києва.

У Книзі пам'яті узагальнено сучасний стан наукових досліджень Голодомору. На основі архівних джерел та свідчень очевидців розкриваються його причини, масштаби та наслідки, публікуються реєстр архівних документів, перелік населених пунктів, мешканці яких постраждали під час Голодомору.

Лемак В. В. Голодомор 1932–33 на Українських землях // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Харків, 2016. – Т. 1 : Історія держави і права України. – С. 213–223.

Багатотомне енциклопедичне видання покликане надати читачеві повну, достовірну й сучасну інформацію про українську правову науку, проблеми розвитку держави і права, актуальні напрями реформування державно-правової дійсності.

Енциклопедія Голодомору / М-во культури України, Нац. музей "Меморіал жертв голодомору", Асоціація дослідників голодоморів в Україні ; вст. слово Є. Нищук ; авт. передмови, текст В. Марочко. – Дрогобич : Коло, 2018. – 576 с.

Видання відтворює причини, обставини, соціально-психологічні та статистично-демографічні наслідки Голодомору-геноциду в Україні. "Е.Г." має понад тисячу статей, які стосуються персоналій, подій, явищ, термінологічного, історіографічного, демографічного, антропологічного дискурсів Голодомору.

**ЕНЦИКЛОПЕДІЯ
ГОЛОДОМОРУ**

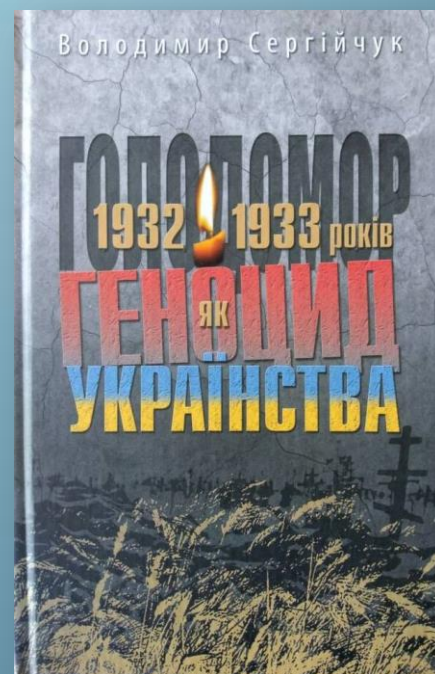
Чи можна кваліфікувати
Голодомор 1932-1933 років
в Україні та на Кубані як геноцид?

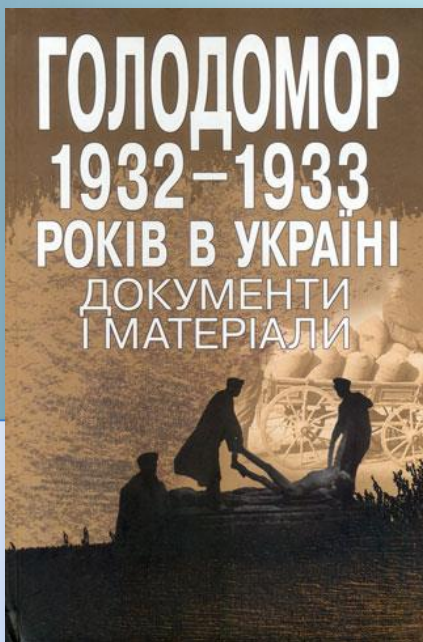
Захаров Є. Чи можна кваліфікувати голодомор 1932–1933 років в Україні та на Кубані як геноцид / Є. Ю. Захаров. – вид. 2-ге., випр. та допов. – Харків : Права людини, 2015. – 52 с.

У цьому виданні зроблена спроба довести, що Голодомор 1932–1933 років в Україні та на Кубані має ознаки злочину проти людяності та геноциду.

Сергійчук В. І. Голодомор 1932-1933 років як геноцид українства / В. Сергійчук. – Вишгород : Сергійчук М.І., 2018. – 432 с.

У пропонованій книзі на основі архівних документів і спогадів очевидців обґрунтовується закономірність визначення голодомору 1932–1933 років в Україні геноцидом українства відповідно до конвенції ООН щодо запобігання злочинів проти людства.

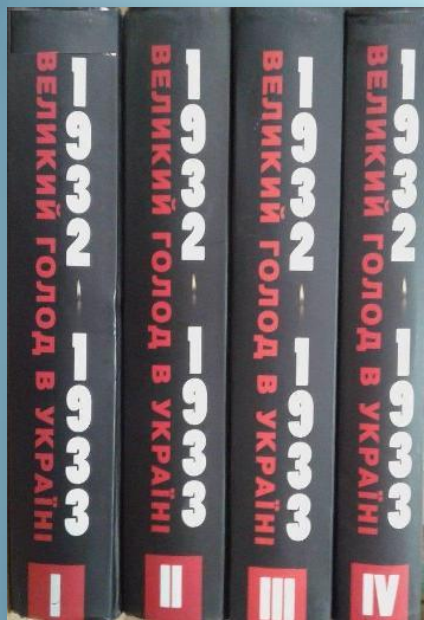

Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / НАН України, Ін-т історії України ; упоряд.: Р. Я. Пиріг. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2007. – 1128 с.

У книзі вміщено великий комплекс документів і матеріалів, які розкривають причини, перебіг, масштаби та наслідки страшної соціо-гуманітарної катастрофи українського народу, інспірованої радянським політичним режимом на початку 1930-х років.

Це найповніше тематичне зібрання автентичних джерел з історії українського голодомору. Подано документи Політбюро ЦК ВКП(б) і Політбюро ЦК КП(б)У, РНК СРСР і РНК УСРР, місцевих партійних та радянських органів, установ ДПУ, суду, прокуратури, міліції; листування Й. Сталіна, Л. Кагановича, В. Молотова, С. Косіора, В. Чубаря та ін.; численні звернення селян - листи, заяви, скарги, прохання. Публікуються унікальні щоденникові записи очевидців голоду. Вміщено також матеріали зарубіжних дипломатичних представництв, організацій української еміграції, міжнародної громадськості.

Великий голод в Україні 1932–1933 років : у 4 т. –
Київ : Києво-Могилян. акад., 2008.

Т. 1–3 : Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США.

Т. 4 : Звіт Конгресово-президентської Комісії США з дослідження Великого голоду 1932–1933 рр. в Україні.

4-х томне видання матеріалів Конгресово-президентської Комісії США з вивчення Великого голоду в Україні 1932-1933 рр. містить свідчення очевидців-емігрантів з України, що були зібрані впродовж 1983-1984 рр. за спеціальною методикою oral history і є доказом геноциду українського народу.

Видання розраховане як на науковців, так і на широке коло тих, хто цікавиться історичним минулим нашої держави.

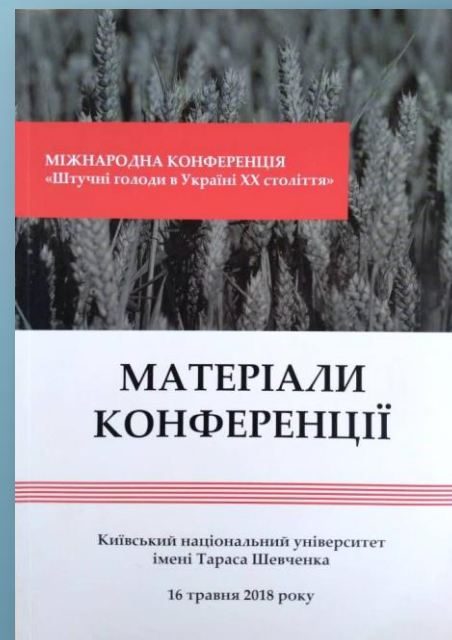

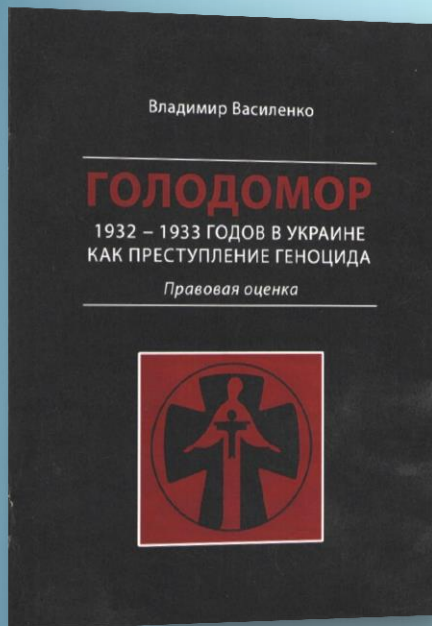
Лапчинська Н. В. 33 запитання і відповіді про Голодомор-геноцид / [Н. В. Лапчинська ; наук. ред.: А. Л. Зінченко, О. О. Стасюк] ; М-во культури України, Нац. музей "Меморіал жертв Голодомору". – Дрогобич : Коло, 2018. – 88 с.

Науково-популярне видання, адресоване вчителям, студентам, краєзнавцям і усім, хто хоче дізнатися про передумови й політико-організаційні механізми вчинення у 1932-1933 роках злочину геноциду української нації.

Штучні голоди в Україні ХХ століття : матеріали Міжнар. конф. (Київ, 16 трав. 2018 р.) / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка [та ін.]. – Дрогобич ; Київ : Коло, 2018. – 368 с.

У матеріалах розкриваються передумови та причини Голодомору 1932-1933 років, механізми його творення та наслідки, регіональні особливості Голодомору-геноциду за матеріалами обласних архівів та свідченнями очевидців. Частина статей присвячені висвітленню штучних голодів в Україні у ХХ столітті: 1921-1923, 1946-1947 років. Авторами матеріалів є науковці, дослідники та громадяни, які зацікавлені у встановленні історичної правди про Голодомор.

Василенко В. Голодомор 1932-1933 годов в Украине как преступление геноцида: правовая оценка / В. Василенко ; Укр. ин-т нац. памяти. – Киев : Вид-во ім. Олени Теліги, 2009. – 48 с.

У книзі витлумачені вузлові питання правової оцінки геноцидного характеру Голодомору 1932-1933 рр. в Україні в світлі конвенції ООН 1948 р. про попередження злочину геноциду та покарання за нього.

Обґрунтовується необхідність формально-юридичної оцінки Голодомору компетентними органами України для з'ясування всіх його обставин та негативних наслідків.

Голодомор 1932-1933 в Україні як злочин геноциду згідно з міжнародним правом : монографія. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2014. – 364 с.

В колективній монографії зібрано наукові праці українською та англійською мовами викладачів і студентів НаУКМА, а також американських правників - дослідників Голодомору 1932-1933 років в Україні.

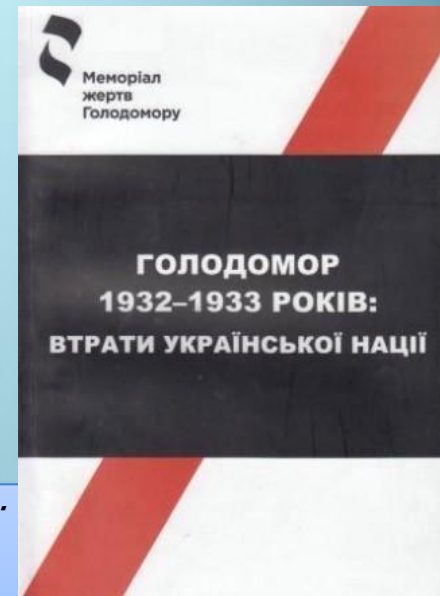
Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД / [упоряд.: В. Борисенко та ін.] – Київ : Стилос, 2007. – 604 с.

Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД / СБУ, Міжнар. благод. фонд "Україна 3000" ; редкол.: С. Богунов [та ін.] . – Київ : Києво-Могилян. акад., 2008. – 604 с.

Видання представляють документи радянських органів державної безпеки - Державного політичного управління (ДПУ) та Народного комісаріату внутрішніх справ (НКВС), що містять архівну інформацію про причини, перебіг і наслідки найстрашнішої трагедії в історії українського народу ХХ століття - Голодомору 1932-1933 років.

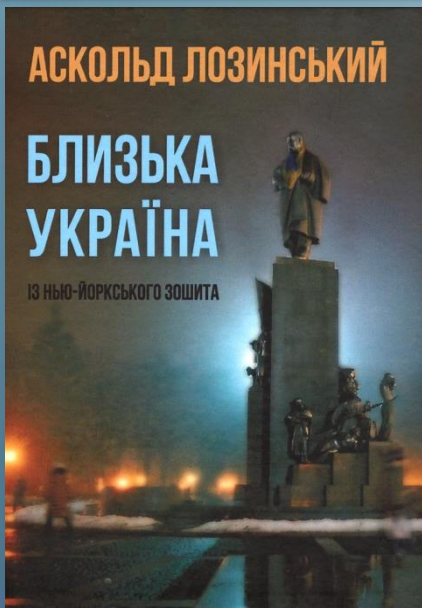
Документи розповідають про здійснення органами держбезпеки масових політичних репресій, у тому числі й з метою приховування правди про Голодомор. Майже 70 років ці документи зберігались під грифами секретності і були недоступними для дослідників.

Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 жовт. 2016 р.) / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. музей "Меморіал жертв голодомору" ; упоряд. Ю. Коцур ; відп. ред. Л. Гасиджак. – Київ : Вид. Олег Філюк, 2017. – 200 с.

У збірці матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації»

розкриваються передумови та причини Голодомору 1932-1933 років, механізм його творення та наслідки, що призвели до значних культурних, соціальних, ментальних, морально-психологічних, демографічних втрат.

Лозинський А. Близька Україна: із нью-йоркського зошита / А. Лозинський. – Харків : Березіль, 2017. – 320 с.

В основу видання лягли систематизовані відгуки на події в Україні та світі. Книга має розділ «Болісне минуле», пронизаний великою любов'ю автора до батьківського краю, бажанням допомогти рідній нації змінити ситуацію в Україні на краще.

Сергійчук В. "Голодні, босі і роздіті"... Українські діти в 1932-1933 роках / В. Сергійчук. - Вишгород : ПП Сергійчук М. І., 2020. - 98 с.

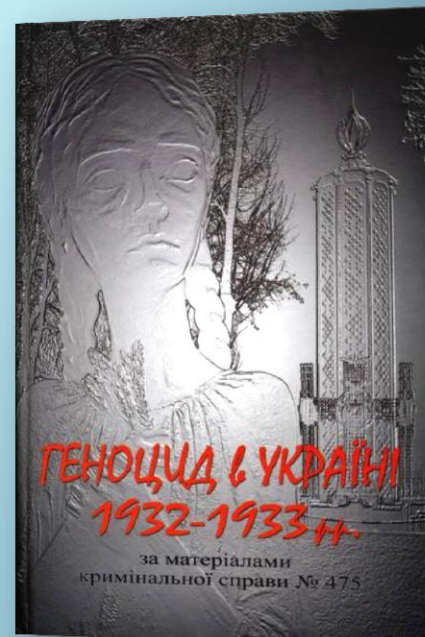
Розповідається про втрати дітей під час Голодомору-геноциду 1932 - 1933 років, що є складовою загальних жертв української нації в цей період. Дитяча смертність шкільного і дошкільного віку сягнула в 1932 - 1933 роках мінімум 3,5 мільйона осіб, відтак загальна, як і стверджували тоді німецькі дипломати, - від 7 до 10 мільйонів.

Брехуненко В. Міфи про голодомор / В. Брехуненко ; Нац. музей Голодомору-геноциду, Ін-т дослідж. - Голодомору. - Дрогобич : Коло, 2020. - 68 с.

Науково-популярне видання, що спростовує ключові міфи про Голодомор в Україні, які були спрямовані на те, щоб заперечити сам факт Голодомору, розмити геноцидну природу цього злочину.

Геноцид в Україні 1932-1933 рр. : за матеріалами кримінальної справи № 475 / НАН України, Ін-т укр. археогр. та джерелозн. ім. М. Грушевського НАН України, СБУ ; упоряд.: М. Герасименко, В. Удовиченко. – Київ : [б. в.], 2014. – 560 с.

Подані документи та матеріали, що свідчать про жахливу трагедію українського народу в ХХ ст. - Голодомор-геноцид 1932-1933 рр.

Основою джерельної бази збірника є матеріали кримінальної справи № 475 (судовий № 1-33/2010), які зберігаються в поточному архіві Апеляційного суду м. Києва й налічують 331 том.

Книжка містить документи про відкриття справи, свідчення очевидців, результати судової історично-правової та науково-демографічної експертиз, висновок про психічний стан людей, спричинений тривалим голодуванням, кореспонденцію іноземних дипломатів з Харкова, фотоматеріали 1932-1933 рр., постанову Апеляційного суду м. Києва з мотивувальною частиною про визнання Голодомору 1932-1933 рр. геноцидом українців.

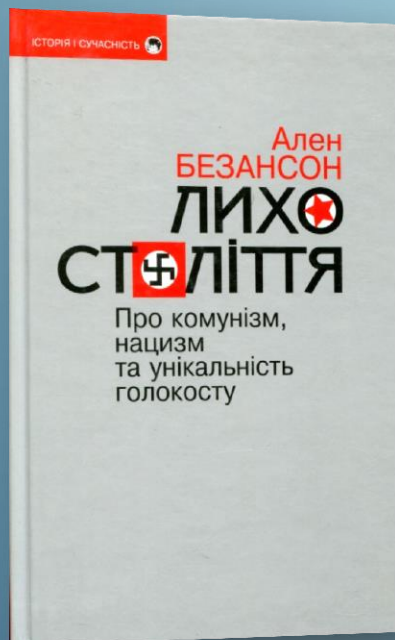
Горбуров К. Є. Голод 1946–1947 років на території півдня УРСР : монографія / К. Є. Горбуров. – Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай П. М., 2006. – 279 с.

Перше узагальнююче дослідження з проблеми голоду 1946-1947 рр. у південному регіоні Української РСР.

На основі переважно архівних джерел автор досліджує причини, трагічну ходу, економічні, національні та демографічні наслідки голоду.

Безансон А. Лихо століття: про комунізм, нацизм та унікальність голокосту / А. Безансон ; пер. з фр. Т. Марусик. – Київ : Пульсари, 2007. – 136 с.

Два найжорсткіші тоталітарні режими ХХ століття - нацистська Німеччина і комуністичний СРСР - завдали великого лиха мільйонам людей. Автор доводить типологічну подібність комунізму і нацизму та торкається голоду в Україні. Він вважає, що мета цієї акції полягала не в бажанні зламати опір селянства, оскільки колективізація зламала його, а в намаганні покласти край національному існуванню українського народу.

Голодомор і голокост в Україні: міждисциплінарний вимір дослідження / відп. ред. Р. Мирський. – Львів, 2009. – 164 с.

Борисенко В. К. Свіча пам'яті : усна історія про геноцид українців у 1932–1933 роках / В. К. Борисенко. – Київ : Стилос, 2007. – 288 с.

Марочко В. Територія голодомору 1932–1933 рр. / В. Марочко. – Київ : [б.в.], 2014. – 64 с. – (Геноцид українців. Серія "Голодомори").

Загородній І. М. Втрачені покоління / І. М. Загородній. – Вінниця : Консоль, 2012. – 848 с.

Колісник В. Масова конституційна свідомість і суперечливі уявлення про Голодомор в умовах поширення постправди / В. Колісник // Вісник Конституційного Суду України. – 2017. – № 5. – С. 79–85.

Кульчицький С. Обґрунтування Голодомору 1932–1933 рр. як геноциду у світлі концепцій Р. Конквеста й Р. Лемкіна / С. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2018. – № 4. – С. 98–127.

Марочко В. І. Статистика жертв Голодомору: антропологічно-демографічний дискурс / В. І. Марочко // Український історичний журнал. – 2017. – № 5. – С. 112–132.

Левчук Н. До питання про "старі" та "нові" підходи до оцінки втрат населення України внаслідок Голодомору 1932–1933 рр. / Н. Левчук // Український історичний журнал. – 2018. – № 2. – С. 179–193.

Художні твори та спогади з фондів бібліотеки

Барка В. Жовтий князь : док. роман. Т. 1-2 / Василь Барка. – Нью-Йорк : Вид. Укр. вільної акад. наук у США, 2008. – 774 с.

Повість «Жовтий князь» містить історію однієї родини в 1932 – 1933-му роках; однієї білої хати, що стала чорною і обернулася в домовину. Її доля змальована на тлі життя, чи власне, вмирання всієї України під час голоду. В основу повісті взято особисті спогади автора і також багато подробиць того часу, зібраних потім за ряд років. Більшість типових випадків страшної доби знаходять відзеркалення в повісті.

В А С И ЛЬ
Б А Р К А

Ж О В Т И Й
К Н Я З Ь

Самчук У. Марія: хроніка одного життя : роман / Улас Самчук. – Київ : Рад. письменник, 1991. – 190 с.

Це перший в українській літературі художній твір про примусову колективізацію, так зване "розкуркулення" справжніх господарів землі, трудівників-хліборобів, про голодомор тридцять третього року. Написаний він у стилі хроніки життя жінки-селянки. Помираючи голодною смертю, Марія пропускає через свою начеб просвітлілу на якийсь час свідомість всі радощі й болі свого мученицького шляху.

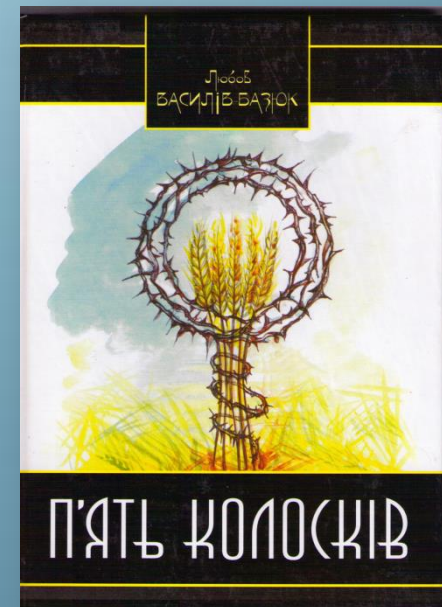

Старів С. Страта голодом : пер. з англ. / Семен Старів. – Київ : Просвіта, 2002. – 272 с.

Спогади Семена Старова про драматичні події 1932-33 рр. в одному з сіл на Черкащині - це свідчення очевидця про Великий Голодомор. Видані вперше (під псевдонімом Мирон Долот) англійською мовою в США в 1985 році, ці спогади в значній мірі сприяють розкриттю істинної суті більшовицького тоталітаризму. Це видання не тільки спогади про трагічне минуле, а й застереження, щоб воно не повторилося в майбутньому.

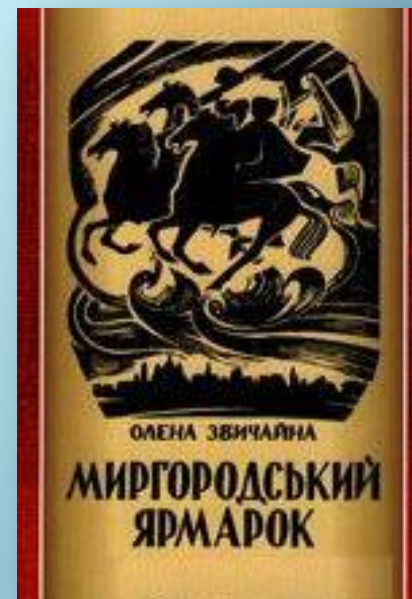
Василів-Базюк Л. Й. П'ять колосків : іст. повість / Л. Й. Василів-Базюк. – Чернівці : Букрек, 2009. – 317 с.

Все далі відходять від нас страшні події 1932-33 рр. зі страшними нелюдськими очима і простягнутими пухлими руками лежачих немічних людей. Та хіба можна забути про непросту долю багатостраждального українського народу? Книга розкриває чорні сторінки нашої історії – голодомору-геноциду 20-30-х рр. минулого століття. Читаючи цю історичну повість, кожен витре не одну гарячу сльозу, не одному читачеві вона зранить душу і серце своїм болем і справедливим гнівом.

Звичайна О. Миргородський ярмарок :
[оповідання] / Олена Звичайна. – Острог : Остроз.
акад., 2015. – 58 с.

«Миргородський Ярмарок» (1953) є одним з найкращих творів письменниці, який вона присвятила мільйонам українців, що стали жертвами штучного голоду, організованого в Україні у 1932-33 роках.

Міщенко О. Безкровна війна : книга свідчень /
Олександр Міщенко. – Київ : Молодь, 1991. – 176 с.

Український літератор Олександр Міщенко записав свідчення тих, кому довелося пережити голод 1933 року. Перед нами свідчення епохи, записи документальні, яким немає ціни. У книжці немає жодного слова вимислу. Письменник намагається зрозуміти і довести до читача, як сталося, що без стихії, без засухи, без іноземного нашествя на хліборобній Україні стався такий страшний голодомор.

КІНЕЦЬ 1933 РОКУ

УКРАЇНА

ВИМОРЕНА ШТУЧНИМ ГОЛОДОМОРОМ

УКРАЇНА

ВТРАТИЛА НАЦІОНАЛЬНУ ЕЛІТУ

УКРАЇНА

СТОЇТЬ НА РУЇНАХ ХРАМІВ

УКРАЇНА

ПОЗБУЛАСЯ ВСІХ РОДИННИХ ЦІННОСТЕЙ

УКРАЇНА

НА ДЕСЯТИЛІТТЯ ПОЗБАВЛЕНА НАЦІОНАЛЬНОГО,
ПОЛІТИЧНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ